

Statsministerens foredrag i Tromsø.

Hva er det Arbeiderpartiet vil?

Vi sier det klart og enkelt i programmet: "Målet er å skape et samfunn som gir økonomisk og sosial trygghet og frihet, likhet og brorskap til menneskene."

Det er en veldig oppgave som stilles opp i disse enkle ordene. Men det er ingen ting som er mer viktig for menneskene enn å oppnå økonomisk og sosial trygghet. Vi erkjenner at det er langt fram til målet. Tusener av mennesker i dette landet har ikke den økonomiske og sosiale trygghet og den frihet de burde ha. Arbeiderpartiet har alltid sagt at det er en lang og vanskelig oppgave å omforme det norske samfunnet slik at det kan gi sosial og økonomisk trygghet for alle. Men vi er kommet et stykke på veg. Vi vil ikke og vi kan ikke love gull og grønne skoger. Men vi kan love at vi vil

-2-

fortsette trutt og jevnt med det arbeid som er begynt for å skape et bedre samfunn.

- 2 -

Men, sier de borgerlige partier og deres aviser, planøkonomi og regulering vil uvegerlig gå ut over friheten for den enkelte - ja, Libertas gikk så langt som til å si: "Kjemp for friheten mens du kan". De tillot seg altså å antyde at Arbeiderpartiet ønsker å innføre diktatur i vårt land. Påstanden er grotesk og latterlig. Det er ikke noe merkelig at den ikke vant tiltro utenfor den snevre Libertas-kretsen. Er det noen bevegelse som har avskrevet diktaturet og alt dets vesen, så er det arbeiderbevegelsen. Og vårt standpunkt er like absolutt og kompromislöst enten det gjelder et kommunistisk eller et nazistisk diktatur. Vi mener at frihet og sosialisme ikke kan forenes med diktatur i noen form.

Arbeiderpartiet mener at nettopp den økonomiske trygghet

som en planmessig utbygging av landet skaper for den enkelte også öker friheten for den enkelte. Hva er nemlig frihet? Det förste vi tenker på når vi nevner ordet frihet er kanskje ytringsfrihet, religionsfrihet, organisasjonsfrihet og den frie stemmeretten. Men det er en frihet som er selve fundamentet for disse friheter, og det er ökonomisk frihet. Den som på grunn av fattigdom er ökonomisk avhengig av andre, er ikke noe fritt menneske, selv om han har både ytringsfrihet, religionsfrihet og stemmerett. Et virkelig fritt menneske blir han först når han har sitt arbeid, og sitt trygge utkomme og kan klare seg selv. Et menneskes virkelige frihet er ulöselig knyttet til det å ha et trygt utkomme, et levebröd. Aldri har vi hatt så mange ufrie mennesker som under nödsårene i mellomkrigstiden - da hundre tusener var uten arbeid og eksistensmidler.

Aldri har vi ökt friheten i den grad som etter krigen ved å öke tallet på dem som er kommet i arbeid og ved å heve levestandarden slik at de/ er blitt uavhengige. Aldri för i Norges historie har vi hatt större frihet for de mange enn vi har i dag. Men friheten for de mange kan ikke alltid nåes uten at friheten begrenses for noen enkelte mennesker i samfunnet. Skal arbeidere og funksjonærer, fiskere og jordbrukere sikres levebröd og eksistensmidler, kan vi ikke la dem som behersker kapitalen og det ökonomiske liv ha full frihet til å skalte og valte med disse samfunnsverdier etter eget for godt befinnende. De må finne seg i regulering og kontroll. Det er det som er skjedd. Og det er det som de borgerlige partier og Libertas er forbitret over. De ökonomisk velstilte skal ha den samme frihet som oss andre, men

de skal ikke i tillegg også ha frihet til å utnytte andre mennesker. Denne gruppe av samfunnsborgere er en meget liten gruppe. De har ingen rett til å beholde sine privilegier ubegrenset. Dette er en utvikling som har pågått i årrekker. Og det er en utvikling som ikke bare foregår i Norge.

Det valg vi står foran vil få avgjørende betydning. Det spørsmål som stilles til hver enkelt velger er dette: Skal Arbeiderpartiet få fullmakt til å fortsette å styre landet etter de retningslinjer som har vært fullt og etter det program som Arbeiderpartiet har lagt fram? Eller skal vi risikere et brudd på denne linjen, med en periode under borgerlig styre?

Det er nå 20 år siden de borgerlige partier hadde regjeringmakten i Norge. De velgere som stemmer for første

gang i år har ikke opplevd borgerlig styre. Selv de velgere som er 30 år var for små den gang vi hadde borgerlig styre til å kunne huske noe av hva det betydde. Men alle eldre velgere vil huske det. Og de bør fortelle de yngre generasjoner om de bitre erfaringer de høstet. Det vil bli en dramatisk og uhyggelig beretning om et folk i arbeidsledighet og fattigdom, om en ny periode i folkets historie, der "to kraftige armer var ingen til gavn, for døren sto nød og savn".

Arbeiderpartiet er i dag det store folkeparti som representerer arbeidere og funksjonærene, bøndene og fiskerne. Det representerer ikke noen enkelt klasse, ikke noen enkelt stand, ikke noen enkelt landsdel, men hele folket. Og det tar sikte på å skape et nytt og bedre samfunn. I dette arbeid trer Arbeiderpartiet fra som representant for alle framskritts-

vennlige krefter som vil et samfunn bygget på samarbeid og fellesskap. Det norske Arbeiderparti er det eneste parti som kan sikre en stabil og rolig utvikling, trygge arbeidsplassen og arbeidsfreden, øke levestandarden for de arbeidende kvinner og menn og skape den sosiale og økonomiske trygghet som er grunnlaget for og livsbetingelsen for ethvert velordnet samfunn. Det ville være skjebnesvangert om vi nå skulle få et brudd i det byggende arbeid som er i gang. Det ville være skjebnesvangert om vi skulle få et borgerlig styre, ute av stand til samarbeid og uten handlekraft, ute av stand til å holde folk i arbeid og levestandarden oppe.

- 9 -

Valgkampen har etter hvert avklaret situasjonen. Kommunistene er ute av dansen i Vestfold og i minst 15 andre av de 20 valgdistrikter - kanskje kan de ha en ørliten sjanse i 4, kanskje de ikke får noen mann inn på Stortinget i det hele tatt. Folket reagerer mot diktaturet, mot at nordmenn tar ordre fra fremmede land og mot en undertrykkelse av frihet og menneskerettigheter, som de kommunistiske land gjennomfører og som særlig ble kjent for hele verden under arbeiderreisningen i Øst-Tyskland i juni. Det har ført til at det rakner for kommunistene i nesten alle valgkretsene. Det fører igjen til at arbeiderne reagerer mot å kaste bort sine stemmer, hvilket bare kan være til fordel for de borgerlige partier.

Mellom de borgerlige partier er tonen i løpet av valgkampen blitt mer og mer amper og bitter. Etter at forsøket på å få i stand felleslister mislykkedes i alle valgkretser, unntatt en, er bitterheten mellom Høyre og Bondepartiet blitt særlig sterk. Etter at det ble kjent at Høyres sentralstyre hadde underkjent beslutningen på Vestfold-høyres nominasjonsmöte om å tilby Bondepartiet 3.plassen i Vestfold, har Bondepartiet og særlig partiets hovedorgan "Nationen", rettet voldsomme anklager mot Høyre for å ha ødelagt samarbeidsmulighetene. Det forhindrer ikke at Hambro høytidelig erklærer at Høyre er villig til å ta regjeringsmakten hvis Arbeiderpartiet ikke beholder flertallet. Venstre synes på sin side å drømme om at det må bli Venstre som skal danne

-//-

den nye regjering. Venstres formann, Røyseland, har allerede, på spørsmål fra en avis, erklært at Stavanger Aftenblad og ikke Dagbladet, blir regjeringsorgan. En må si at herrene selger skinnen for bjørnen er skutt.

Det velgerne skal avgjøre mandag, er om Arbeiderregjeringen skal gå av og en borgerlig regjering komme. Det er det alvorlige spørsmål hver enkelt velger må ta stilling til. Arbeiderpartiet er fullt og fast innstillet på å følge det parlamentariske livs regler. Får Arbeiderpartiet ikke flertall i Stortinget, går Regjeringen av. Vi akter ikke å sitte på nåde hos et par kommunister. Vi akter heller ikke å sitte på nåde hos noe borgerlig parti. Vi vil føre vår egen delvstendige politikk. Så får de innenbyrdes stridende borger-

lige partier få sjansen til å danne regjering.

Jeg ser av Verdens Gang i Oslo at aksjespekulantene håper på en borgerlig fremgang, ja kanskje en borgerlig seier. De kjøper aksjer i forventning om store gevinster. I de store selskaper er kursene gått betydelig opp, heter det. Jeg skal ikke gi meg til å spå om valget, men ingen av oss kan lukke öynene for det faktum at aksjespekulantenes håp kan gå i oppfyllelse. Det kan gå i oppfyllelse hvis de brede lag ikke mönstær til siste mann.

Ja, aksjekjøpernes hensikt er det vel ingen som er i tvil om. Hvis de borgerlige overtar regjeringsmakten i nær fremtid, så skal denne regjeringen innfri löftene til det mektige næringsliv i landet. Da skal vel aksjeutbyttet settes opp,

og skattene på de store inntekter settes ned. Da skal vel de 450.000 små skattytere som nå slipper statsskatt få være med og betale igjen. Det er sjelden å se en så kynisk spekulasjon i borgerlig seier som denne. Men det er jo ikke noe rart. Så lenge har de borgerlige jamret og klaget på næringslivets vegne at det nå ikke er noe merkelig i at det i tilfelle seier forlanger löftene innfridd. De har jo også satset svære belöp på borgerlig seier - Libertas. - Vi har fått et kynisk varsel om det skifte i politikk som kanskje står for dören. Men hva sier de store brede lag i denne situasjonen? Er de forberedt på det omslag som varsles? Er de klar over hva det vil bety for dem om Norge skifter regjering? Er de klar over at det ikke bare er et regjeringsskifte - men et systemskifte? Er de fagorganiserte arbeidere forberedt på

et slikt regjeringsskifte. Er funksjonærene forberedt på det? Jeg stiller bare spørsmålet. Hittil har vi stort sett hatt arbeidsfred og stabilitet i alle etterkrigsårene. Det har vi hatt fordi arbeiderne og funksjonærene har hatt forståelsen av at det har foregått en noenlunde rettferdig fordeling av nasjonalinntekten,

og at statsmaktene har hatt en effektiv kontroll med landets økonomiske liv. Blir det er regjeringsskifte og en omlegging av politikken til fordel for de økonomisk sterke, så vil motsetningene i samfunnet skjerpes og den rolige utviklingen komme i fare. Det angår ikke bare arbeiderne og funksjonærene. Det angår også forretningsstanden og bönderne, hvis levestandard og trivsel er avhengig av kjøpedyktige forbrukere.

Det nytter ikke å nekte at aksjespekulantenes transaksjoner har forsterket inntrykket av hvor alvorlig dette valget er. Det har kastet et lysglimt inn over en usikker og utrygg fremtid. Men det har også gitt likegyldige og ttilende en advarselt

Vi vet nå at valget mandag kan bli av veldig betydning for oss alle. Vi vet at de borgerlige partier prøver å mobilisere alle sine reserver. Vi vet at arbeiderbevegelsen også har reserver. Vi må ikke sky noen anstrengelser for å få dem fram.